

Social- och hälsovårdsministeriet
kirjaamo.stm@gov.fi

Ärende: Utkast till regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om tillsynen över social- och hälsovårdstjänster

Hänvisning: Begäran om utlåtande från social- och hälsovårdsministeriet 11.2.2022, ärendenummer VN/11423/2021, STM057:00/2021

UTLÅTANDE

Svenska Finlands folkting (Folktinget) tackar för möjligheten att lämna utlåtande om utkastet till regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om tillsynen över social- och hälsovårdstjänster. I enlighet med sitt lagstadgade uppdrag (lag om Svenska Finlands folkting 1331/2003) tar Folktinget ställning endast till aspekter som berör den svenskspråkiga befolkningens språkliga rättigheter.

Inledning

I utkastet till regeringens proposition framgår att syftet med tillsynsmyndighetens styrning och övervakning är att säkerställa att till exempel de självstyrande välfärdsområdena ska ha förmåga att säkerställa att de grundläggande fri- och rättigheterna för invånarna i välfärdsområdet tillgodoses. Syftet är att trygga jämlikt tillgodoseende av högklassig, effektiv och trygg social- och hälsovård i rätt tid i hela landet.

Språkliga rättigheter inbegrips i de grundläggande fri- och rättigheterna. Det allmänna ska enligt 19 § 3 mom. i grundlagen tillförsäkra var och en tillräckliga social-, hälsovårds- och sjukvårdstjänster samt främja befolkningens hälsa. Enligt 17 § 2 mom. i grundlagen ska det allmänna tillgodose landets finskspråkiga och svenskspråkiga befolknings kulturella och samhällsliga behov enligt lika grunder. Bestämmelser som berör nationalspråken och de språkliga rättigheterna inom social- och hälsovårdstjänsterna finns även i språklagen samt speciallagstiftning.

Enligt lagen om ordnande av social- och hälsovård ska social- och hälsovård i tvåspråkiga välfärdsområden ordnas på både finska och svenska så att kunderna blir betjänade på det språk de väljer, antingen finska eller svenska. Till de tvåspråkiga välfärdsområdenas lagstadgade skyldigheter hör alltså att de i sin verksamhet ska ordna service på både finska och svenska. Denna skyldighet är således föremål för tillsynen enligt lagförslaget.

Folktinget välkomnar en reform av tillsynen över social- och hälsovården och att lagens tillämpningsområde omfattar alla aktörer som ordnar social- och hälsovård samt alla tjänsteproducenter och tjänsteenheter som producerar social- och hälsovårdstjänster. Folktinget ställer sig optimistisk till att förslaget är ett verkningfullt regelverk i syfte att säkerställa att de språkliga rättigheterna efterlevs inom social- och hälsovården.

Folktinget noterar dock att de språkliga rättigheterna inte behandlas särskilt i propositionen. Trots att de språkliga rättigheterna är lagstadgade och inbegrips i de grundläggande rättigheterna som tjänsteordnarna är skyldiga att tillgodose i sin verksamhet, och därmed omfattas av propositionens tillämpningsområde som sådant, önskar Folktinget framhålla följande.

Tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna i förhållande till tillsyn

I nuläget finns stora utmaningar när det gäller tillgången till svenskspråkiga social- och hälsovårdstjänster. Undersökningar visar att det finns brister i servicen på svenska inom social- och hälsovården både på basnivå och på specialiserad nivå. För dem som bor i en kommun där svenskan är minoritetsspråk är det svårare att få social- och hälsovårdstjänster på svenska. I nationalspråksstrategin från 2021 konstateras att det därmed har visat sig vara svårt att tillgodose de språkliga rättigheterna i praktiken inom social- och hälsovården.

Det står med andra ord klart att social- och hälsovårdstjänster inte alltid tillhandahålls likvärdigt på båda språken, trots att tvåspråkiga kommuner och samkommuner har en sådan lagstadgad skyldighet.

Tillsynsfunktioner är viktiga verktyg för att säkerställa att ordnandet av social- och hälsovården är lagenligt och för att synliggöra brister i verksamheten. I samhällsdebatten gällande tillgången till svenskspråkiga social- och hälsovårdstjänster påtalas ofta att ett stort problem är den bristande uppföljningen och eventuella påföljder för tjänsteanordnare och tjänsteproducenter som inte uppfyller skyldigheten att ordna service på svenska. Det kan därmed argumenteras för att det finns ett större behov av tillsynsfunktioner för tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna inom social- och hälsovården än vad som erbjuds idag.

I propositionen konstateras att bestämmelsen i 19 § 3 mom. i grundlagen förutsätter att förhållandena i samhället utvecklas inom det allmännas olika verksamhetsområden i en riktning som allmänt främjar befolkningens hälsa och framför allt för att säkerställa tillgången på social- och hälsovårdstjänster. I och med den samtidigt pågående strukturella reformen av social- och hälsovården skulle reformen av tillsynen över social- och hälsovårdstjänster ha möjlighet att kasta ljus på behovet av fungerande kontrollmekanismer för tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna inom social- och hälsovården.

De språkliga rättigheterna inom social- och hälsovården är inte enbart en fråga som sammanhänger med tillgången på de faktiska tjänsterna, utan det är en strukturell fråga som bör genomsyra de tvåspråkiga myndigheternas verksamhet och är därmed inte bunden till produktionen av enskilda tjänster. Språklagen är en allmän lag och gäller hela den offentliga sektorn.

Folktinget föreslår därför att tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna skulle behandlas i propositionens allmänna motiveringar, för att understryka vikten av att de tas i beaktande i utformandet av den praktiska tillsynsverksamheten. Uttryckliga hänvisningar till språklagen skulle ingjuta ett signalvärde för tjänsteanordnare och tjänsteproducenter som skall tillämpa den nya lagen.

Förslag på ändring avseende de uppgifter som tjänsteproducenten ska lämna för registrering

Folktinget önskar även framhålla ett konkret ändringsförslag till propositionen. I propositionen konstateras att den offentliga informationstjänsten kommer att främja tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna, då kunderna får bättre möjligheter än tidigare att jämföra olika tjänsteproducenter och de tjänster de producerar på olika språk.

Det föreskrivs dock inte i propositionen att tjänsteproducenterna ska lämna uppgifter om de tjänster de producerar på olika språk. För att förslaget om den offentliga informationstjänsten verkligen ska främja tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna bör det föreskrivas särskilt om att tjänsteproducenten ska lämna uppgifter om vilka tjänster de producerar på vilka språk.

Folktinget föreslår därför att uppgifter om vilka tjänster tjänsteproducenten producerar och på vilka språk tilläggs till de uppgifter som tjänsteproducenten ska lämna för registrering i lagförslagets 16 § "Uppgifter som ska lämnas för registrering".

Vänligen,

Svenska Finlands folkting

Christina Gestrin
Folktingssekreterare

Christine Kotzev
Sakkunnig